

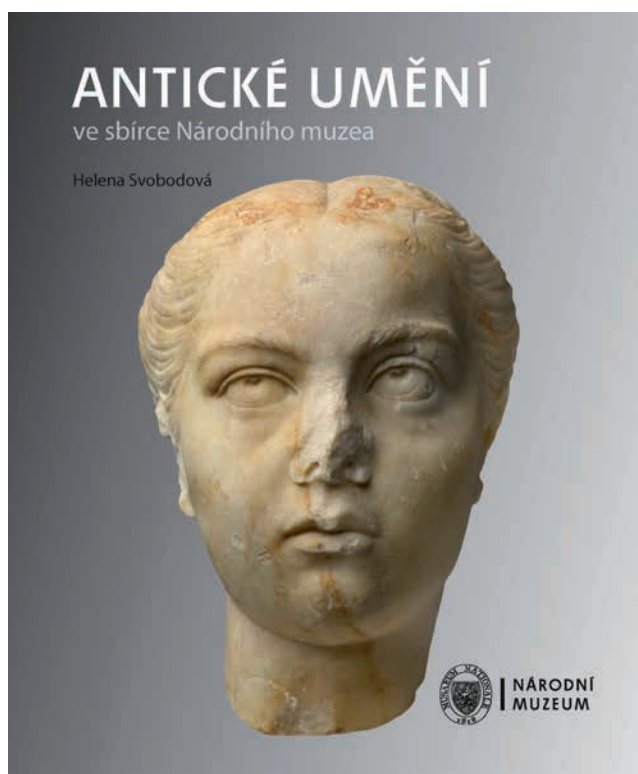
RECENZE

HELENA SVOBODOVÁ, *ANTICKÉ UMĚNÍ VE SBÍRCE NÁRODNÍHO MUZEA*,
NÁRODNÍ MUZEUM, PRAHA 2020, 453 S., ISBN 978-80-7036-641-7.

Stanislava Kučová

Neexistuje mnoho publikací, které by odborně a fundovaně přibližovaly čtenářům antické sbírky v Čechách. Ani Národní muzeum zatím nedisponovalo katalogem antických předmětů, které se nacházejí v jeho sbírkách. Jednou z mála publikací, které by antické sbírky v Čechách přibližovaly českému čtenáři a především studentům, kteří by se tímto fascinujícím odvětvím chtěli odborně zabývat, byla publikace *Historie sběratelství antických památek v českých zemích* editorek Marie Dufkové a Ivy Ondřejové, která vyšla v roce 2006 ve spolupráci Univerzity Karlovy v Praze a Národního muzea v edici *Editio Monographica Musei Nationalis Pragae* (Num. 2)¹ a na níž se kromě editorek podíleli také Jan Bouzek, Lenka Vacinová, A. Bernhard-Walcher, Helena Průšková, Petr Kubín, Brigitta Mader, Petr Krajčí, Marie Párdyová, Dagmar Braunová, Zdeněk Kazlepka, Oldřich Palata a také autorka recenzované publikace, Helena Svobodová. Je nutné připomenout, že ze sbírek Národního muzea v Praze čerpaly také svazky mezinárodních projektů *Corpus vasorum antiquorum* (CVA) a *Corpus Signorum Imperii Romani*. V posledních letech byly řešeny rozličné studentské projekty, jejichž výsledkem byla publikace antických děl; za všechny můžeme uvést *Ancient Greek Pottery in the Collections of Bohemian and Moravian Castles and Museums* autorů Anny Matys, Jiřího Honzla a Mariána Matyse (2016), několik katalogů výstav, závěrečných studentských prací na Karlově či Masarykově univerzitě a nevelké množství publikovaných článků. Z důvodu tak tristního stavu publikovaného materiálu, týkajícího se antik v Čechách, je kniha *Antické umění ve sbírce Národního muzea* Heleny Svobodové velice významným počinem, který navíc mapuje tu největší sbírku antických památek v Čechách a na Moravě.

Recenzovaná publikace je rozčleněna do devíti kapitol. První je věnována počátečním kontaktům české veřejnosti s antickými památkami od doby poutí do Svaté země a prvních cest do křesťanského Orientu v 16. století. Již tehdy přiváděla

fascinace díly Vergilia, Ovidia nebo Plinia cestovatele k zájmu o starověké památky, nicméně jejich primárním cílem byly vždy památky křesťanské. Od 17. století, kdy výpravy začínají mít i sběratelský ráz, jde opravdu již o cesty za památkami antickými. V 18. století byly mocným impulsem nálezy v Pompejích² a cestování za zábavou i poznáním se stalo dobou módou, převážně v anglickém prostředí. Ve století devatenáctém se tato móda rozšiřuje i do Čech a divoká éra sběratelství starověkého umění dosahuje svého vrcholu.

¹ *Editio Monographica Musei Nationalis Pragae* (EMMNP) je číslovaná řada monografií zveřejňujících výsledky původního výzkumu ve společenských a přírodních vědách, který probíhá na materiálu uloženém nebo studovaném v Národním muzeu.

² K tématu také Karel SKLENÁŘ, *Z Čech do Pompejí: příběhy a objevy českých archeologů ve světě*, Praha 1989 a Jana KEPARTOVÁ, *Češi v Pompejích 1748–1948: kulturněhistorická studie*, Praha 2007.

Autorka zmiňuje naše nejaktivnější sběratele – Milotu Zdirada Poláka ve službách Františka Kollera a jeho téměř cestopisnou knihu, z níž jsou nám předloženy zajímavé ukázky; samotného iniciátora vykopávek Kollera, z jehož aktivit vzešla skvělá sbírka antických starožitností, z níž však většina v Čechách nezůstala, Františka Palackého, J. V. Hellicha, Julia Zeyera, Vítězslava Háška a Jana Neruda. Uvádí poté ještě větší počet cestovatelů, architektů, umělců a autorů, fascinovaných starověkem, mezi nimi v první řadě zakladatele české klasické archeologie Miroslava Tyrše. Dozvíme se podrobnosti i o prvních vědeckých cestách do Řecka, a to výpravách klasického filologa Antonína Salače a chetitologa Bedřicha Hrozného. Kapitola končí konstatováním, že cesty za antickými památkami přerušila válka a poté totalita, po jejímž konci se nicméně kontakt se Středomořím a antickým světem zase obnovil.³

Druhá kapitola se věnuje vzniku a historii antické sbírky Národního muzea, jejím donátorům a významným akvizicím. V úvodu autorka konstatuje, že sbírka se rozrůstala již od založení muzea v roce 1818, neobsahuje však žádné nálezy z archeologických výzkumů. Tím tato kapitola vhodně navazuje na kapitolu první, protože antiky se do muzea dostávaly výhradně jako dary a jakési suvenýry z cest a tím pádem jsou nálezové kontexty nebo okolnosti pořízení či akvizice málokdy doloženy.

Text se věnuje i správcům sbírky (Václav Hanka a iniciátor vyčlenění samostatné archeologické sbírky František Palacký, poté Josef Vojtěch Hellich) a uvádí příklady jednotlivých předmětů, v té době muzeu darovaných, i se jmény dárců a místy jejich pravděpodobného původu. Popis akvizic a jednotlivých osobností, které se na rozšiřování sbírky podílely, je podrobný, ne však vyčerpávající. Pikantní je skutečnost, že sama autorka patří mezi jejich nástupce.

Následujících sedm kapitol rozčleňuje antický svět dle jednotlivých oblastí a období, z nichž zkoumané předměty pocházejí, publikace zachycuje období od počátku 4. tisíciletí př. n. l. do doby pozdně antického Říma. Kyperské předměty, popisované souhrnně v kapitole 3, zahrnují období chalkolitické, přes terakotové figurky doby bronzové až po slonovinu a kamennou plastiku geometrického až klasického období.

Následují dvě obsáhlé kapitoly, věnované Řecku; kapitola čtvrtá však zahrnuje dobu bronzovou i v severozápadní Anatolii; zde můžeme vidět kykladský idol, minojskou a mykénskou keramiku a v poslední podkapitole také terakotové figurky. Řecké umění od konce temného do pozdně klasického období obsahuje kapitola pátá. Studenti klasické archeologie i další zájemci mohou nahlédnout vývoj řecké keramiky od protogeometrické po orientalizující, archaickou i klasickou, ale opět i terakotové figurky a zlomky attických stél 4. století př. Kr. Materiál je natolik pestrý a různorodý, že není možné uvést všechny předměty, které nám kniha předkládá.

Umění řeckých kolonií v jižní Itálii a na Sicílii zahrnuje kapitola šestá. Zde se uplatňuje mimo jiné i keramika typu Gnathia, která je poměrně frekventovaná i v jiných českých

sbírkách; často se s ní setkáme také na státních hradech a zámcích. Lukánská a apulská červenofigurová keramika vhodně dokresluje pestrou škálu sbírkových předmětů.

Etruských movitých památek máme v Čechách a na Moravě opravdu poskrovnu. O to zajímavější je kapitola sedmá, rozčleněná dle materiálu a typů předmětů na předměty bronzové (se speciálním přihlédnutím k zrcadlům a bronzům figurálním), keramiku (impasto, bucchero a keramiku malovanou, speciálně skupiny Genucilia) a terakoty.

Jiným způsobem je rozdělena kapitola osmá s názvem *Helénistický svět po smrti Alexandra Velikého*, a to obecněji na sochařství, keramiku, terakotové figurky a šperky. Jiné rozdělení podkapitol v každé kapitole může být zpočátku matoucí, je však zřejmé, že tento přístup byl nezbytný vzhledem k různorodé škále předmětů, které měly být do knihy zařazeny.

Kapitola poslední, Řím a provincie od konce republiky do pozdní antiky, také zahrnuje na stejné úrovni kapitoly obecnějšího rázu (např. Lamy, Gemy, Sklo) i specifitější (Reliéfy Campana, Terra sigillata...). Zdá se, že pokud by bylo striktně dodržováno tradiční obecnější členění kapitol a poté jemnější na podkapitoly, ještě více by tím utrpěla přehlednost publikace. V úvodu každé kapitoly je stručně nastíněno historické pozadí dané epochy, každé heslo obsahuje paralely z jiných sbírek a citace odborné literatury.

Shrme-li tuto pozoruhodnou publikaci do čísel, sedm kapitol obsahuje rozsáhlá katalogová hesla více než 300 sbírkových předmětů, uspořádaná, jak bylo zmíněno výše, chronologicky a podle materiálu. Je to fundovaný a pro čtenáře velice zajímavý výběr movitých památek ze sbírky klasické archeologie, obsahující na 9000 předmětů od doby bronzové do pozdní antiky pod 7400 evidenčními čísly CES.

Autorka se snaží posunout text dále, než je pouhý katalog sbírky, a nezůstat u pouhého chronologického řazení předmětů, i když i samotné uspořádání takto rozsáhlé kolekce je velice náročné. Na začátku každé kapitoly najdeme historické pozadí dané epochy ve sledované oblasti. Slabínou se může zdát, že paralely u jednotlivých artefaktů nejsou vyčerpávající; tento fakt je však v úvodní části knihy vysvětlen, stejně jako absence rozsáhlejšího bibliografického aparátu. Velkým přínosem knihy je, že mnoho předmětů zde bylo publikováno vůbec poprvé.

Obrazová dokumentace není v měřítku; jednotlivé barevné fotografie se přizpůsobují formátu knihy a jejím možnostem. Rozměry každého zobrazeného předmětu jsou uvedeny v rámci jednotlivých hesel. Fotografie jsou kvalitní i s přihlédnutím ke skutečnosti, že fotografování červenofigurové keramiky není v žádném případě jednoduchou disciplínou.

Publikací *Antické umění* se Národní muzeum zase o něco více přibližuje všem zájemcům o antický starověk, a navíc velice přístupnou formou s unikátním obrazovým doprovodem.

Na konec můžeme uvést část úvodního citátu z recenzované knihy a povzdechnout si spolu se Svatoplukem Macharem: „Proč se zastavili tehdy Římané u Dunaje?“

³ Viz např. Josef KROUTVOR a kol. *Cesta na jih: inspirace českého umění 19. a 20. století*; Praha 1999.